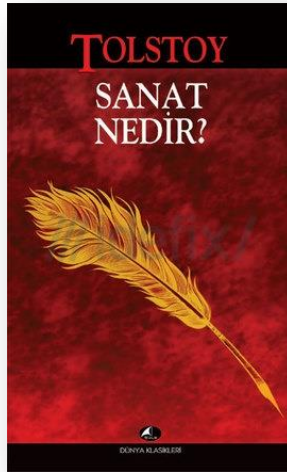

Kitap Hakkında Bilgiler

Kitabın İsmi:	Sanat Nedir? (Tam Metin)
Kitabın Orjinal İsmi:	What is Art?
Kitabın Yazarı:	Lev Nikolayeviç Tolstoy
Kitabın Çevirisi:	Kâbil Demirkıran
Kitabın Basıldığı Yer & Tarih:	İstanbul – Eylül 2008
Yayın Evi:	Şule Yayınları
Kitabın Baskı Sayısı:	7
Kitabın Sayfa Sayısı:	381

Lev Nikolayeviç Tolstoy Kimdir?

28 Ağustos 1828 tarihinde, Moskova'nın güneyinde, asil bir ailenin çocuğu olarak doğdu.

Tolstoy çocukluğuda, ağabeyi Nikolay'dan çok etkilenmiş, ergenliğinde Rousseau okumuş, gençliğinde önce Doğu dilleriyle ilgilenmiş, daha sonra hukuku tercih etmiştir. Ancak yalın ve parlak dehası onu özgür olmaya itince, hukuk fakültesini de terketmiştir.

Tolstoy uzun bir süre seyahat etmiş, tabiatı ve insanı incelemiştir. Batı'yı ve kendi ülkesini, insanlarını tanımış, yeni bir pedagoji sistemi geliştirmiştir.

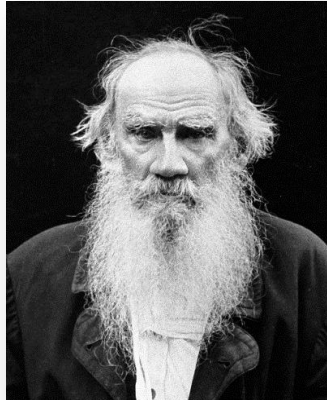
Tolstoy çağını çok iyi gözlemiştir. Aristokrat sınıfın amaçsız yaşantısına ateş püskürmüştür. Onun, "İnancımızın Niteliği", Dogmatik Din Biliminin Eleştirisi" ve "Sanat Nedir?" adlı eserleri Tolstoyizm'in tefsirleri niteliğindedir.

Tolstoy romanlarında, insanoğlunun ne kadar değişik karakterli olduğunu vurgular. "Savaş ve Barış" ve "Anna Karenina" insan tahlilleri ve canlı tasvirler bakımından birer baş eserdir.

Tolstoy, Shakespeare'den sonra dünya dillerine en çok tercümesi yapılan yazardır. Sadece 1888-1908 yılları arasında, çeşitli dünya dillerine çevrilen eserlerinin sayısı 20 milyonu bulmaktaydı.

Tolstoy'un kendini arayış serüveni ölünceye kadar sürdü. 82 yaşında ihtiyar bir adam olarak, karanlık ve yağışlı bir ekim gecesinde köyünden ayrıldı. Yolda hastalandı. 7 Kasım 1910'da küçük bir tren istasyonunda hayata veda etti.

Tolstoy'un sanat anlayışına ilişkin önemli ipuçları veren ünlü eseri 'Sanat Nedir?', ilk olarak 1898'de yayımlanmış, daha sonra yazarın birtakım düzeltmeleriyle birlikte, 1930 yılında Aylmer Maude tarafından İngilizce'ye çevrilmiştir.

Birinci Bölüm

Öğrenciler Ve Sanat

Tolstoy'un Yasnaya Polyana'daki okuldan birkaç öğrencisiyle yaptığı gezintiler esnasında, on yaşındaki bir köylü çocuğunun, "Sanat Nedir?" sorusu büyük yazarın otuz yedi senesini almıştır.

Okul günlerinden biri...

Kısa bir süre önce, son sınıfta Gogol'un "Vii"¹ adlı hikayesini okuduk. Son sahneler onları çok etkiledi ve hayallerini canlandırdı.

Dışarıda ayın olmadığı bir kış gecesi, gökyüzü bulutlu, hava soğuk değil... Okulda üçüncü yılını geçiren ve diğerlerinden daha büyük olan çocuklar, yolun karşısında yanıma gelip durdular ve benden ilerideki yola kadar onlara eşlik etmemi rica ettiler.

'Pekâlâ, ormana gidelim,' dedi onlardan biri. Bu teklifi yapan Fedka'ydı. Çocukların içinde en inatçı olanı oydu. On çocuktan biriydi. Onun için tehlike, zevkin temel koşuluymdu. Fedka ormanda kurtların olduğunu biliyor ve bu yüzden ormana gitmek istiyordu. Dördümüz (Semka, Pronka, Fedka ve ben) onun teklifini kabul edip ormana gittik. Ormanın içine girmedik. Burası çok ürkütücüydü. Ormanın yakınında bulunduğumuz yer bile karanlıktı.

Kafkasyalı çapulcular hakkında konuşmaya başladık. Uzun zaman önce onlara anlattığım bir Kafkas hikayesini hatırlamışlardı. Onlara tekrar Kazaklar'ın kahramanlarını ve Hacı Murat'ı² anlattım.

Rus köylü çocuklarını tanıyan herkes, onların etkileyici sözlere, öpücüğe ve okşanmaya alışkın olmadıklarını ve bunlardan hoşlanmadıklarını bilir. Bu beş çocuk okşanacak çağı geçmişti, artık bebek değillerdi.

Hikayemi düşmanlar tarafından sarılmış kahramanın, nasıl ölüm şarkısını söyleyerek kendini hançerlediğini anlatarak bitirdim. Herkes suspustu.

Yolda ilerlerken, 'resim ne içindir? Niçin iyi yazı yazılır?' diye sordu Semka. Ona sanatın ne için olduğunu nasıl açıklayacağımı bilmiyordum...

---

¹ Vii, yeryüzündeki bir hayallettir ve Gogol'un hikayesi tüyler ürperticidir.

² Hacı Murat, Tolstoy Kafkasyalar'da görev yaptığı zaman cesaretiyle meşhur bir oba lideriydi.

İkinci Bölüm

Sanatta Gerçeklik

Çocuklar için yazılmış “Çiçek Bahçesi” adlı derleme eserde gerçek olayların anlatıldığı hikayelerin yanı sıra, insanlığın yararı için düşünülp yazılmış öyküler, gelenek-görenekler, atasözleri, efsaneler, fabllar ve peri masalları da vardır. Biz, İsa'nın öğretisine uygun düşen, iyi ve doğru olarak gördüğümüz parçaları seçtik.

Çoğu insan, özellikle çocuklar; bir hikayeyi, peri masalını, efsaneyi ya da bir fablı okuduklarında ilk önce şunu sorarlar: “Bu hikaye gerçek mi?” Orada anlatılanların imkansızlığını gördüklerinde ise, “Ooo! Bu sadece bir hayal, gerçek değil,” derler.

Bu karara varanlar, yanlış hüküm vermişlerdir. Gerçeklik, sadece bir şeyin gerçekten olduğunu ya da olabileceğini bilen biri tarafından değerlendirilemez. Bir şeyin, Tanrı'nın takdirine göre olması gerektiğini fark eden kişi de gerçeği bilebilir.

Doğruluk bir yoldur. İsa, “Ben, doğrulukla hayat arasındaki köprüyüm” demiştir.

İsa'nın ve havarilerinin zengin bir adama gittiklerini, zengin adamın İsa'yı kabul etmediğini, onların da farklı dul bir kadına gittiğini ve kadının İsa'yı kabul ettiğini anlatan bir kıssa vardır. Sonra İsa, zengin adama bir küp dolusu altın, fakir dul kadına ise, son buzağısını yemesi için bir kurt göndermiştir. Bu olay, fakir kadının kutsandığını, zengin adamınsa lanetlendiğini kanıtlar.

Böyle bir hikaye tamamıyla ihtilal dışıdır. Çünkü anlatılanların hiçbiri gerçekleşmemiştir ya da gerçekleşemez. Fakat bu hikaye doğru olabilir; çünkü bu hikayede daima yapılması gereken, neyin iyi, neyin kötü olduğu ve bir insanın, Tanrı'nın rızası için çalışması ve mücadele etmesi gerektiği anlatılmaktadır.

İsa, kıssalarında söylemişti ve onun kıssaları sonsuza dek gerçek kalacaktır. O, sadece şunu demişti: “Duyduklarınızı önemseyin!”

Üçüncü Bölüm

Amiel'in Günlüğüne Giriş

Amiel'in 30 yıl boyunca gün be gün yazdığı, birkaç cilt tutan ve çoğu da hiç basılmamış günlüğünden seçilmiştir.

Henri Amiel, 1821 'de Cenevre 'de doğdu ve küçük yaşta yetim kaldı. Yüksek öğrenimini Cenevre 'de tamamlayarak yurt dışına gitti. Bir süre Almanya 'da Heidelberg ve Berlin Üniversiteleri 'nde bulundu. 1849 'da anavatanına dönen Amiel, henüz 28 yaşındayken Cenevre Akademisi 'nde profesör oldu. Üniversitede, önce estetik, ardından da felsefe dersleri verdi ve hocalığını son nefesine kadar sürdürdü.

Amiel'in bütün yaşamı Cenevre 'de geçti ve 1881 'de orada öldü. Onu, devamlı belirli konular üzerine yazdıkları en kitaplarında ders notları derleyen ve bunları sürekli mekanik bir yolla dinleyicilere aktardı.

Amiel, ne akademik ne de edebî sahada en ufak bir başarıya sahip değildi.

Amiel'in gerçek dışı, rastgele yazılmış eseri, "Günlük", insanların ihtiyaç duyduğu ve olumlu yönde etkilendiği bir kitap olarak daima yaşayacaktır.

Yeteri kadar şey bilmediğinin hep farkındadır Amiel. Devamlı Hristiyanlığın ve bir Hristiyanın nasıl olması gerektiğinin üzerinde düşünür. Günlüğü, en derin Hristiyan anlayışı ve duygusunun ifadeleriyle doludur.

Bu yüzden ona göre, insan ne yazarsa yazsın; oyun, öğretici eser, hikaye, felsefi inceleme, lirik şiir, eleştiri, mizah, bir yazarın eserinde bizim için değerli olan iç dünyasıdır.

Günlüğünü yazdığı otuz yıl boyunca, hepimizin unuttuğu bir şeyi hissetti. Biz hepimiz ölüme mahkumuz ve sadece idamımız ertelenmiştir. İşte bu, Amiel'in kitabının çok içten, ciddi ve faydalı olmasının nedenidir.

Dördüncü Bölüm

S.T. Semenov'un Köy Hikayelerine Giriş

Uzun zaman önce kendimi, her sanat eseri hakkında üç açıdan karar verme kuralına bağladım. Birincisi; içerik yönü; bir sanatçının yeni bir bakış açısından, insan için gerekli ve önemli olanı ne ölçüde yansıttığıdır.

Bence hayatın yeni bir yönünü yansıtan eser, sanat eseridir. İkinci olarak; eserin biçiminin ne ölçüde iyi, güzel ve içeriğine uygun olduğu ve üçüncü olarak; sanatçıyla, işlediği konu arasındaki ilişkinin ne ölçüde gerçek olduğu, yani yazarın bize sunduğuna kendisinin ne kadar inandığıdır.

Semenov, bu son özelliğe en üst düzeyde sahiptir.

Flaubert'in hikayeleri beni hiç etkilemez. Fakat Semenov'un en basit hikayesi bile beni duygulandırır.

İçtenlik, Semenov'un en temel kaynağıdır. Fakat eserlerinde her zaman içeriğinin önemli olmasının yanında, Rusya'daki en önemli sınıfla ilişkili olması da önemlidir. Semenov, köyün güç koşullarında yaşayan köylüleri çok iyi tanır. Hikayelerinin içeriği de önemlidir. Çünkü onlarda temel ilgi, bütünüyle dış olaylarda ya da yaşamın garipliklerinde değildir.

Yazarın ruhunda açıkça ve kesin bir biçimde var olan Hristiyanlığın ideal gerçeğine yaklaşma ya da uzaklaşma, kahramanların yaşantısında bir şekil görülür.

Hikayelerin biçimi, tamamıyla içerikleriyle uyum halindedir. Ciddi ve sadedir. Ayrıntılar daima gerçektir. Yapmacık anlatımlar yoktur. Özellikle dili çok iyidir.

Beşinci Bölüm

Guy De Maupassant'ın Eserlerine Giriş

1881 yılı benim için hayata bakış açımın yeniden yapılandığı en coşkun dönemdi ve bu yeniden yapılanmada daha önceden bütün gücümle kendimi adadığım güzel sanatlar hem önemini kaybetti, hem de şimdiye kadar yaşamımı işgal eden olağandışı konumundan dolayı bana sevimsiz geldi. Bu yüzden Turgenev'in tavsiye ettiği *La Maison Tellier* adlı küçük bir Fransızca kitap hiç ilgimi çekmedi. Fakat onu memnun etmek için okudum.

İlk hikayesi *La Maison Tellier*'da konusu ahlak dışı ve önemsiz olmakla birlikte, yazarın yeteneğini de göremedim.

Maupassant, dikkatini beğenisine uyan bir konu üzerinde yoğunlaştırabilme, şu veya bu konuya yönlendirebilme yeteneğine ve gücüne sahipti. Bu güce doğuştan sahip bir insan, varlıklarda başkalarının gözden kaçırdığı, farkına varamadığı yeni yanlar görür. İşte Maupassant bu yeteneği taşıyordu. Fakat birkaç kitabını okuyarak vardığım yargı, maalesef onun gerçek bir sanat eseri için temel olan 3 önemli koşuldan yoksun olduğu gerçeğidir. Bunlar:

- 1) Yazarın, işlediği konuyla arasındaki doğru, yani ahlâki ilişki
- 2) İfadenin açıklığı ya da biçimin güzelliği
- 3) İçtenlik; yani yazarın betimlediği aşk ya da nefret duygusunun içtenliği

Maupassant bunların sadece son ikisine sahipti. Birincisinden ise tamamıyla yoksundu. Anlattığı konuyla kendisi arasında doğru ya da ahlâkî bir ilişki söz konusu değildi.

La Maison Tellier kitabının diğer beğenmediğim hikayeleri; *La Femme de Paul*, *Une Partie de Campagne*, *Histoire d'une fille de ferme*, *Le Papa de Simon*, *Sur l'eau*'dur.

Zamanımızda, yazmak istediğinde yeteneğini nerede kullanacağını bilmeyen yeteneğini cesurca kullanmaması gereken ya da ihtiyaç olmayan alanlarda kullanan çok sayıda insandan bahsedilemez mi diye düşündüm ve Turgenyev'e Maupassant'ı unutmamasını söyledim.

Bundan sonra Maupassant'ın, bazılarının önermesi üzere *Une Vie* adlı kitabı elime geçti. Bu kitap beni ilk kez Maupassant hakkındaki düşüncelerimi değiştirmeye zorladı, yazdığı her şeyi ilgiyle okudum.

Maupassant'ın *Bel-Ami* romanı ise çok açık saçık bir kitaptır. Yazar, besbelli ki onu cezbeden şeyleri anlatırken kalemini özgür bırakmıştır ve zamanla kahramına karşı olan olumsuz tutumunu kaybetmiş ve onun tarafına geçmiştir. Müstehcen ayrıntılar romana köstek olsa da, yazarın bunlardan zevk alır gibi gözükesi esef vericidir.

Mont-Oriol isimli romanında Maupassant önceki iki romanında anlattığı güdüleri birleştirir ve kendi kendini tekrarlar.

Düşünce ayındır, fakat yazarın anlattığı şeyle ahlâkî bağı çok zayıftır. Yazarın doğru ve yanlış değerlendirme ölçüsü karışmaya başlar.

Maupassant'ın modaaya uygun bir yazar olarak ününün artmasına vesile olan romanları *Pierre et Jean*, *Fort comme la mort* ve *Notre Coeur*'dur.

Bundan sonraki bütün romanlarında ise artık bir ivedilik ve daha çok yapmacılık hakimdir.

Şu bir kuraldır: Ressam, ne çizerse çizsin; azizler, hırsızlar, krallar ya da hizmetçiler; biz sadece yazarın kendi ruhunu görürüz. O, bizim zaten alışkın olduğumuz, kabul görmüş bir yazarsa soru, *siz ne tür bir yazarsınız değil, bana daha yeni ne söyleyebilirsiniz ya da yaşamımı aydınlatacak yeni bakış açınız nedir?* olacaktır. Ve bu yüzden, açık, kesin ve doğru bir dünya görüşüne sahip olmayan ve özellikle bunun istenmeyeceğini düşünen bir adam, sanat eseri üretmez. Hayranlık verici pek çok şey yazabilir, fakat bunlar bir sanar eseri olmayacaktır.

Maupassant sadece güzel şeyler üretmek için yazmaya başladı. Böylelikle romanları sanat eseri olma niteliğini kaybetti.

Altıncı Bölüm

Sanat Üzerine

“Sanat Üzerine” adlı makale, Tolstoy'un ‘Sanat Nedir?’ eserini yazmadan önce konu üzerine görüşlerini açıkladığı son çalışmasıdır. Bu makalesi onu tatmin etmemiştir. Bu makaleyi yazdığı anda ulaşamadığı, sanatın açık, net ve pratik bir tanımıydı. Daha sonrasında sanatın gerekliliği ve önemi hakkında üzerinde durmuştur...

İlk olarak, gerçekten sanatı sanat olmayanından ayırmak gerekir. İkinci olarak, gerçekte sanat olanı ele aldığımızda, önemli ve iyi olanı, önemsiz ve kötü olandan ayırmak gerekecektir. Sanatı sanat olmayandan, sanatta iyi ve önemli olanı kötü ve önemsiz olandan ayıracak çizginin nasıl ve nereye çizileceği sorusu, yaşamdaki en önemli sorulardan biridir.

Yaşamımızdaki hatalardan çoğu, sanatsal olmayanı sanat diye adlandırmamızdan ileri gelir. Biz, kınanmayı, aşağılanmayı hak eden şeylere, hiç de layık olmadıkları bir saygı gösteririz.

Sanatsal bir eserin hazırlanması için ihtiyaç duyulan müthiş insan gücü stüdyolar, boya malzemeleri, tuval, mermer, müzik aletleri, sahne dekorları bir yana, insanoğlunun yaşamı bile gerçek sanat eğitimi gören insanların yetişmesinde ihtiyaç duyulan tek yanlı eğitim yüzünden bozulur. Baleye ve müziğe kendini adanmış çocuklar, yoluna baş koydukları sanat adına tahrif edilirler.

Muhafiflerin “tarafli” diye adlandırdıkları birinci kuram, gerçek sanatın özünün, işlediği konunun öneminde yattığını söyler. Sanatın içeriğinin önemli olması gereklidir; insanî, ahlâkî ve eğitsel yönden.

Bu kurama göre; sanatçı, bir başka deyişle belirli bir yeteneğe sahip insan, devrinde toplumu ilgilendiren en önemli temayı alıp ona sanatsal bir form giydirerek gerçek bir sanat eseri üretebilir. Aynı kurama göre; sanatsal forma sokulmuş dinî, ahlâkî, sosyal ve politik doğrular sanatsal ürünlerdir.

İnsana yeni şeyler veren ve bir sanatçının ifade ettiği her duygu ve düşünce, sanat eseridir. Fakat bu zihinsel faaliyet, gerçekten insanların ona affettiği öneme sahip olmalıdır. İnsanlık için iyi olana katkıda bulunmalıdır; sanatın insanlığı kötülüğe götüren arzularla da ilişkisi açık

olduğundan, sanata verilen değeri onun sadece insana yararlı oluşuna mal edemeyiz.

Sanatın önemi ve değeri, insanın hayata bakış açısını genişletmesinde, onun en büyük varlığı olan ruhsal zenginliğini artırmasındadır. Bir sanat eseri daima yeni bir şey içermekle birlikte, her zaman yeni bir şeyi gözler öüne sermek sanat eseri yaratmak demek değildir.

Bir sanat eserinde bulunması gereken koşullar şunlardır:

- 1) Yeni bir fikir; eserin içerdiği şey, insan için önem taşımalıdır.
- 2) Bu içerik, insanları anlayabileceği bir açıklıkta ifade edilmelidir.
- 3) Yazarı, eseri yazmaya iten, bir dış dürtü değil, içsel bir ihtiyaç olmalıdır.

Bu koşullara göre bütün sanat eserleri şöyle sınıflandırılabilir;

- 1) Bir içeriğe sahip, güzel, fakat daha az içtenliği bulunanlar.
- 2) Bir içeriğe sahip, fakat güzelliği ve içtenliği az olanlar.
- 3) İçerik yönüyle zayıf, fakat güzel ve içten olanlar ve bu üçünün kendi aralarındaki bütün olasılıkları.

Gerçek bir sanarsal eser belirli bir düzene konulamaz, çünkü gerçek bir sanat eseri sanatçının içinde uyanan yaşama ait yeni bir kavramın açığa vurulmasıdır ve bu kavram ifade edildiğinde, insanlığın yürüdüğü yolu aydınlatır.

Yedinci Bölüm

Sanat Nedir?

Mr. Aylmer Maude'ın, Tolstoy'un katkılarıyla orjinalinden çevirisini yaptığı makalenin İngilizce basımına Tolstoy'un önsözü...

Mr. Aylmer Maude'ın dilinden...

Moskova'daki bir psikoloji dergisinin editörü Profesör Grote, kitabımı dergisinde yayınlamayı önerdi, kabul ettim. İlk olarak, ifadelerimi yumuşattı, bazı durumlarda da ifade gücünü azalttı. Örneğin şu kelimeleri birbiriyle değiştirdi:

Daima yerine bazen; hepsi yerine bazı, Kilise Dini yerine Roman Katolik Dini, Tanrı'nın Annesi yerine Madonna (Meryem Ana), vatanseverlik yerine sözde vatanseverlik, saraylar yerine görkemli yapılar, vesaire...
Ben bunlara itiraz etmeyi düşünmedim.

Bunlar ve ilaveten bazı değişiklikler yapılmasını da kabul ettim. Bir cümle yüzünden, bütün konu altüst edildikten sonra hiçbirşeyin anlamı yoktu, o ki bir değişikliğe razı olunmuştu, o halde ikinci ya da üçüncü değişikliği reddetmenin de bir gereği kalmıyordu. Bu yüzden, kitabıma yavaş yavaş sokulan, anlamı değişmiş ama sonuçta bana mal edilen ifadeler, hiç de söylemeyi istemediğim şeylerdi.

Dört günlük kanuni süre geçtikten sonra kitap, Petersburg'tan gelen talimatla toplatılıp Kutzam Sansür Meclisi'ne³ teslim edildi. Meclis kitaba istediği muameleyi yaptı.

Rusya'da, bir devletin kabul ettiği dinle bir şekilde uyuşmayan kitaplar, bir kere yakalandığı takdirde toplatılıp yakılır. Yayımlatmaya çabaladığımda, bütün dinî eserlerimin başına gelen bu olmuştur.

Kutsal Sansürcü yoğun diretmelerime karşıt bir takım düzeltmeler yaptıktan sonra basılmasına izin verdi.

Örneğin; İsa'nın savunduğu doğrunun uğrunda çarmıha gidişinden bahsettiğim yere sansürcü, İsa'nın insanlık için öldüğünü ifade eden bir cümle yerleştirdi; yani 'kefaret dogması' iddiasını bana affetmiş oldu.

Sonuç olarak kitabım benim adım altında, benim olmayan ama bana yakıştırılan düşünceleri içerir bir biçimde basıldı.

Tolstoy'un önsözünde yaptığı yorum...

Bunların hepsini ayrıntılarıyla anlattım. Çünkü bu, belirgin bir biçimde kesin bir doğruyu gösteriyor. Vicdanınızın onaylamadığı kurumlarla da uzlaşabilirsiniz.

Genel olan, herkesçe kabul edilen "iyi" uğruna... Umudumuz iyiyi ortaya koymak şöyle dursun, onaylamadığınız bir kurumu sadece kabullenmek zorunda kalmazsınız, aynı zamanda o kurumun yaydığı kötülüğe de ortak olursunuz.

Not: Tolstoy bu önsöz de, tamamlanmadığı öne sürülerek, eserlerinden çıkarılmıştır.

---

³ Kutsal Sansür, Rusya'nın en cahil, en rüşvetçi, en despotik kurumların biridir.

Sekizinci Bölüm

Sanat Nedir?

Birinci Bölüm

Günlük gazetelerimizden herhangi birini alın. Tiyatro ve müziğe ayrılmış bir bölüm bulacaksınız. Hemen hemen her sayıda, sanat sergisi ve bazı resimlerle ilgili haberleri ve daima yeni sanat eserlerinin eleştirilerini okuyacaksınız.

Yeni romanlar ve şiirler, ya kitaplar halinde ya da dergilerde hemen hemen her gün gözükür. Gazeteler bu sanatsal ürünlerin ayrıntılı haberlerini okuyucularına vermeyi görev sayarlar. Rusya'da sanatın desteklenmesi için hükümetler, akademilere, konservatuvarlara ve fiyatrolara milyonlarca ödenek ayırırlar. Fransa'da sanata yirmi milyon frank tahsis edilmiştir. Benzer ödenekler Almanya'da ve başka yerlerde de mevcuttur.

Her büyük şehirde müzeler, akademiler, konservatuvarlar, tiyatro okulları, gösteri ve konser merkezleri için muazzam binalar inşa edilmiştir.

Bu çalışmaya sadece muazzam bir gayret harcanmaz, aynı zamanda pek çok insanın yaşamı, savaşta olduğu gibi feda edilir. Yüzbinlerce insan, çocukluktan başlayarak yaşamlarını bacaklarını hızlıca döndürmeyi öğrenmeye (dansçılar), notalara ve telli çalgılara çok hızlı dokunmaya (müzisyenlere), boyayla anlatmaya ve gördüğünü aktarmaya (ressamlar) ve her ifadeyi evirip çevirip her sözcükte bir uyak bulmaya adanmışlardır.

Bu insanlar (kibar, zeki ve her türlü yararlı işte yetenekli insanlar) uzmanlaştıkları ve delicesine çalıştıkları işleri hakkında acımasız, tek taraflı ve hallerinden memnun ustalardır; sadece hızlı bir biçimde ayaklarını, bacaklarını ve parmaklarını kıvrımda hünerlidirler ve yaşamın bütün ciddi olaylarına karşı duyarsızdırlar.

İkinci Bölüm

Bale, sirk, opera, sergi, resim, konser ya da basılan bir kitabın oluşumunda, yoğun ve isteksiz binlerce emeğe ve binlerce insana ihtiyaç duyulur. Böyle işlerde genellikle küçük düşürücü ve zararlı yanlar vardır.

Sanatçılar gerek duydukları her şeyi kendileri yapsa daha iyi olurdu. Ancak bilindiği gibi, onlar hep işçilerin yardımına ihtiyaç duymaktadırlar. Sadece sanatın üretiminde değil, kendi lüks gereksinimlerinde de. Onlar bu konuda iki yoldan birini izlerler; ya zengin insanlardan para alırlar ya da hükümetin verdiği ödenekten yararlanırlar.

Bu paranın toplandığı insanlardan bazısı vergiyi ödemek için ineğini satmak zorunda kalır ve yine bazısı sanatın verdiği estetik zevkleri asla yaşayamaz.

Sanat eserlerinin ortaya çıktığı ve destlendiği bir toplumun, sanat olduğunu ileri süren her yapının gerçekten sanat olup olmadığını araştırması gereklidir.

Sanat nedir? Sanat mimaridir, heykelciliktir, resimdir, müziktir ve bütün formlarıyla şiiirdir diye yanıtlar sıradan insan.

Profesör Kralik, "algılarımızdan doğan beş dallı bir sanat vardır" der. Bu sanatlar, beş duygunun estetik biçimleridir.

Bu beş sanat şunlardır:

- Tad alma duyusu sanatı
- Koklama duyusu sanatı
- Dokunma duyusu sanatı
- İşitme duyusu sanatı
- Görme duyusu sanatı

Üçüncü Bölüm

Estetiğin kurucusu Baumgarten'a (1714-1762) göre akli bilginin temeli 'doğruluk', estetik bilginin temeli ise 'güzellik'tir. Güzellik, duyularımızla ayırdına vardığımız mutlak mükemmelliktir. Doğru, akılla algılanan mükemmelliktir. İyilik ise, ahlâkî iradeyle varılan mükemmelliktir.

Baumgarten, güzelliği karşılıklı ilişkide bulunan parçaların birbiriyle ve bir "bütün"le oluşturdukları uyum ve düzen olarak tanımlar. Güzelliğin amacı, zevk vermek ve insanda istek uyandırmaktır.

Güzelliğin yansımalarına ilişkin olarak Baumgarten, güzelliğin en somut kanıtının doğada görünebilir olmasını söyler ve bu yüzden sanatın en büyük amacının doğayı göründüğü gibi yansıtmak olduğunu düşünür. (Bu düşünce, son estetisyenlerin vardıkları sonuçlarla çelişmektedir.)

Sulzer, Mendelssohn ve Moritz, Baumgarten'in ana fikrine karşıt biçimde, sanatın amacını güzellik değil, iyilik olarak kabul ederler.

Mendelssohn (1729-1786) güzelliği hemen hemen aynı şekilde anlar. Ona göre sanat, duygularımızın anlaşılmayacak şekilde ayırt ettiği güzelin, iyi ve doğru olana dek geliştirilmesidir. Sanatın gayesi ahlâkî mükemmelliktir.

Winckelmann'ın (1717-1767) ünlü eserine göre, sanatın yasası ve amacı sadece güzelliktir, iyilikten soyutlanmış ve bağımsız güzellik...

Üç çeşit güzellik vardır:

- 1) Biçimsel güzellik
- 2) Plastik sanatlarda, figürlerle ifade edilen düşüncenin güzelliği
- 3) Sadece iki koşul gerçekleştiği zaman erişebilecek ifade güzelliği

Home ve Lord Kames'e (1696-1782) göre güzellik, hoş olan şeydir. Bu yüzden güzellik, yalnızca tat alabilmeye tanımlanır.

Betteux'a (1713-1780) göre; sanat, doğanın güzelliğinin olduğu gibi yansıtılmasına dayanır ve bunda amaç, haz vermektir. Diderot'un sanat tanımı da böyledir.

Kant'ın estetik öğretisi şuna dayalıydı: İnsanın bir dış dünyaya ait bilgisi, bir de kendi doğasında olan bilgisi vardır. Kendi dışındaki dünyada insan, gerçeği arar. Kendi içinde ise iyilik arayışındadır. İlki saf aklın işidir, öteki pratik aklın. Algının bu iki unsurunun yanında bir de karar verebilme gücü vardır.

Kant'a göre güzellik; özel anlamıyla, muhakeme etmeksizin ve pratik fayda düşünmeksizin zevk alınan Şeydir.

Estetik zerine çok yazmıŐ olan Schiller'e (1759-1805) göre sanatın amacı, Kant'a olduğu gibi, güzelliktir; güzelliğin kaynağı, pratik fayda güdülmeksizin, yalnızca hazdır. Bu yüzden sanat bir oyun olarak adlandırılabilir; önemsiz bir meŐgliyet anlamında değil, güzellikten başka hiçbir amaç güdülmeksizin sırf yaşamın güzelliklerinin yansıtılması anlamında.

Dördüncü Bölüm

Sanat kavramını kuŐatmakta başarısız olan yanlış güzellik tanımlarını hesaba katmazsak, güzelliğin ya faydaya ya bir amaca ya bir simetriye, ya bir düzene, ya orantıya, ya düzgünlüğe, ya parçaların birbiriyle uyumuna, ya çeŐitliliĐin oluŐturduĐu bütünüyle ya da bunların çeşitli bileŐimlerine dayandığı varsayımdan, objektif bir tanıma ulaŐmak yolundaki bu yetersiz çabaları dikkate almazsak, güzelliğin bütün estetik tanımlarının iki temel düşünce etrafında toplandığını söyleyebiliriz.

İlki; güzelliğin, bağımsız varlığı olan, kendi kendine var olmuŐ bir Şey olduğu düŐüncesidir. Yani güzellik, mutlak mükemmel'in, ruhun, iradenin ya da tanrının tecellilerinden biridir. Diğeri ise; güzelliğin bizim algıladığımız ve kendi adına özel bir fayda amacı taŐımayan bir tür zevk olduğu düŐüncesidir.

Bu tanımlardan ilki Fichte, Schelling, Hegel, Schopenhauer ve filozofça düŐünüp değerlendirme yapan Fransızlar tarafından benimsenmiŐtir.

İkinci görüŐ, güzelliğin özel bir fayda amacı gütmeyen ve bizce algılanan bir tür zevk olduğudur. Bu görüŐ, en çok İngiliz estetik yazarları arasında destek bulmakta, toplumumuzun bir kısmı ve özellikle genç kuŐak tarafından da paylaŐılmaktadır.

UĞruna milyonların emeğini verdiği, birçok insanın yaŐamını sunduğu, hatta ahlkn bile fed edildiği bu sanat nedir? Estetik kuramlarına göre; sanatın amacı güzelliktir ve güzellik, verdiği zevkle anlaşılır. Aslında sanat hakkında yazılmış bir yığın kitaba rağmen, sanatın tam bir tanımını oluŐturulamamıŐtır. Bunun nedeni sanat kavramının, güzellik kavramına dayalı oluŐudur.

Beşinci Bölüm

Konuyu karmaşık hale getiren güzellik kavramını bir yana bırakırsak, sanat nedir?

- 1) a) Sanat, hayvanlar aleminde ortaya çıkmış, cinsel arzudan ve oyun oynamaya olan doğal eğilimden kaynaklanan bir aktivitedir. (Schiller, Darwin, Spencer)
b) Sinir sistemine haz veren heyecanın sonucu olarak ortaya çıkan bir aktivitedir (Grant Allen). Bu, psikolojik-evrimsel tanımdır.
- 2) İnsanın hissettiği duyguların çizgiler, renkler, hareketler, sesler ya da kelimeler yoluyla dışa vurumudur (Veron). Bu, deneysel tanımdır.
- 3) En son yapılan tanıma göre (Sully) sanat; kalıcı bir şeyi ortaya koyma ya da bir işi onu ortaya çıkaran kişiye etkin bir zevk verecek biçimde ve herhangi bir kişisel fayda gütmeksizin, bir izleyici ya da dinleyici grubu üzerinde hoş bir intiba bırakacak biçimde aktaran kısa süreli bir eylemdir.

Sanat, metafizikçilerin söylediği gibi; esrarengiz bir güzellik ideası ya da Tanrı'nın tecelli etmesi değildir. Sanat, estetik fizyologların söylediği gibi; insanın depoladığı enerjinin fazlasını açığa çıkardığı bir oyun da değildir. O, insanın duygularının dışsal işaretler yoluyla ifade edilmesi de değildir. O, hoş giden objelerin üretimi değildir. Her şeyden öte, sanat bir haz değildir. Aksine, insanları aynı duygu etrafında birleştiren yaşam için, bireylerin ve insanlığın sağlık ve mutluluğuna doğru süren ilerleyişte, insanlar arasında vazgeçilmez bir birlik ve beraberlik vasıtasıdır.

Altıncı Bölüm

Her çağda ve her toplumda, iyiyile kötünün bütün toplumca paylaşılan ortak bir dinsel anlamı olmuştur. Sanatın aktardığı hislerin değerini belirleyen de bu dinsel anlayıştır. Bu yüzden bütün toplumlar arasında, genel dinsel anlayışın iyi olarak gördüğü duyguları aktaran sanat iyi olarak kabul edilmiş ve desteklenmiştir. Fakat genel dinsel anlayışın kötü olarak düşündüğü duyguları aktaran sanat ise kötü olarak kabul edilmiş ve reddedilmiştir. İnsanların birbirleriyle iletişim kurdukları sanatın geri kalan geniş sahasına değer verilmemiş ve yalnızca o çağın dinsel anlayışıyla ters düştüğü kadarıyla farkına varılmış ve reddedilmiştir. Yunanlılar, Yahudiler, Hindular ve Çinliler'de durum böyleydi.

Yedinci Bölüm

Üst sınıfa mensup insanlar, Kilise Hristiyanlığı'na olan inançlarını yitirdikleri andan itibaren güzellik (başka değişle, sanattan alınan zevk), onlar için iyi-kötü sanatın ölçüsü oldu. Bu anlayışa uygun olarak, yüksek sınıf arasında, doğallıkla, "Sanatın amacı güzelliği sergilemektir" düşüncesine göre ve böyle bir düşünceye dayanak sağlayan bir estetik kuram ortaya çıktı. Bu estetik kuramın taraftarları, kuramlarını doğrulamak için, onun kendi icatları olmadığını, güzelliğin varlıkların doğasında bulunduğunu, hatta bunun eski Yunanlılar tarafından bile kabul edildiğini öne sürdüler.

Gerçekte, eski Yunanlılar'ın sanatla ilgili akıl yürütmeleri bizimkilerden çok farklıydı. Bernard'ın Aristotle'in estetiği üzerine yazdığı kitapta çok haklı olarak söylediği gibi; "Yakından incelendiğinde, Aristotle'nun güzellik ve sanat kuramının, Platon'dan ve onların bütün haleflerinden çok farklı olduğu görülebilir.

Sekizinci Bölüm

Avrupa toplumunun kilise öğretilerine inancını yitirmiş üst tabakası, gerçek Hristiyanlığı kabul etmediği ve inançsız kaldığı için, Hristiyan milletlerin sahip olduğu bir sanattan artık bahsedilemez. Hristiyan milletlerin üst sınıfa mensup insanları, kilise Hristiyanlığına inançlarını yitirdikleri için bu sınıfın sanatı, toplumun geri kalanının sanat anlayışından ayrılmıştır ve iki tür sanat oluşmuştur: Halkın sanatı ve soyluların sanatı. Bu yüzden, ne oldu da insanlık, bir dönem gerçek sanat olmaksızın yaşadı ve gerçek sanatın yerine sırf zevke hizmet eden bir sanatı koydu sorusunun cevabı: insanlığın tamamının ya da büyük bir kısmının gerçek sanat olmadan yaşamadığı, Hristiyan Avrupa toplumunun sadece en üst sınıfının, o da kısa bir süre –Rönesans'ın başlangıcından günümüze kadar- böyle bir anlayışı benimsediğidir.

Bizim sanatımız, sanatın tamamıdır; gerçek ve yegâne sanat budur. Fakat insan soyunun üçte ikisi (Bütün Asyalı ve Afrikalılar) bu yegâne ve büyük sanat hakkında hiçbir şey bilmeden yaşar ve ölürler. Hatta Hristiyan aleminde bile insanların ancak yüzde biri, bizim "sanatın tamamı," diye bahsettiğimiz bu sanattan yararlanır. Kalan yüzde 99'u sadece yaşar ve ölür.

Dokuzuncu Bölüm

Başlangıçta –üst sınıfın seçkin sanatının evrensel sanattan ayrıldığı dönemin ilk başlarında- bu seçkin sanatın başlıca konusu gurur duygusuydu. Rönesans döneminde ve daha sonrasında sanat eserlerinin ana konusu, güçlü olanın (papalar, kraller vs.) övülmesi olduğunda da durum böyleydi. Onların şerefine “od”lar⁴ ve “madrigal”ler⁵ yazıldı. Onlar, kantatlarda ve ilahilerde yüceltildi, abartılı biçimlerde portreleri çizildi, heykelleri yapıldı.

Sonra daha çok cinsel arzular saanta girmeye başladı. Çok az istisnayla, romanlarda ve oyunlarda cinsel arzular zengin sınıfın her sanat eserinin temel konusu haline geldi.

Zengin sınıfın sanatının aktardığı yaşamdan hoşnutuzluk duygusu daha sonraları, modern sanatta ortaya çıktı. Bu duygu, 19. yy.’in başlangıcında sadece müstesna kişiler tarafından dile getirildi: Byron, Leopardi ve daha sonra Heine.

Onuncu Bölüm

En büyük sanat, daima normal insan tarafından anlaşılabilir olan sanattır. Normal insanı etkileyemeyen şey sanat değildir. İnançsızlık sonucunda, üst sınıfın sanatı konu yönünden fakirleşti. Fakat bunun yanında, bu sanat sürekli daha da özelleşerek, daha da çapraşık, yapmacık ve anlaşılması güç bir hal aldı.

Evrensel bir sanatçı eserini meydana getirirken, doğal olarak bütün insanlarca anlaşılabilir olmaya çabalar. Fakat bir sanatçı, özel konumlarda bulunan küçük bir insan grubu için, hatta tek bir kişi ve ona bağlı için –papalar, krallar, kraliçeler ya da kralın gözdesi bir kadın- eserini meydana getirirken, onun çok şey bildiği ve ona tanıdık gelen özel koşullarda yaşayan bu insanlar yalnızca etkilemeyi amaçlar. Bu, daha kolay bir iştir. Sanatçı ister istemez yalnızca o grubun içindeki insanlar için anlaşılabilir, başka herkes için anlaşılmaz olan dolaylı ifadeler kullanır.

Sanatın aldığı yön, dairelerin küçüle küçüle, bir koni oluşturana kadar geniş bir daire içerisine yerleşmesine benzetilebilir. Koninin tepesi artık bir daire değildir. Günümüzün sanatına olan da budur.

---

⁴ Uzun övgü şiirleri

⁵ Pastoral tarzda bir şiir türü, kısa gazel

On Birinci Bölüm

Konular daraldıkça ve bizim giderek anlaşılmaz bir hal aldıkça, zengin sınıfın sanatı, özellikle son ürünlerinde sanat niteliğini tamamen yitirdi ve onun yerini taklit aldı. Evrensel sanattan kopmasının sonucunda, üst sınıfın sanatı içerik yönünden fakirleşti. Üstelik bu süre zarfında sanat durma noktasına geldi ve taklitler ön plana çıktı.

Evrensel sanat, güçlü bir duyguyu yaşayan insanlardan birinin, bu duyguyu başkalarına aktarma gereksinimi duymasından doğar. Halbuki zengin sınıfın sanatı, sanatçının iç dürtüsünden doğmaz. Çünkü üst sınıfa mensup insanlar eğlence peşindedirler ve onun için harcama yaparlar. Bu yüzden üst sınıfın isteklerini karşılamak için sanatçılar, taklit sanatı üretmenin yollarını düşünmek zorunda kalmışlardır.

Bu yollar; ödünç alma, taklit etme, dikkat çekme ve ilginç olmaktır.

Sanatın her alanında, taklitler hazır yapım ve önceden tasarlanmış yöntemlerle üretilirler, bizim üst sınıfa mensup insanlar gerçek sanat diye kabul eder. Gerçek sanat eserlerinin yerine taklitlerinin konulması, üst sınıfın sanatının evrensel sanattan ayrılmasının en önemli sonucudur.

On İkinci Bölüm

Toplumumuzda taklit sanatın üretimini sağlayan üç koşul vardır: Bunlar;

- 1) Sanatçıların, ürettikleri eserler karşılığında aldıkları yüksek ücret ve profesyonellik
- 2) Sanat eleştirisi
- 3) Sanat okulları

Sanatın henüz bölünmediği ve gelişigüzel sanatın mükâfatsız bırakılarak yalnızca dini sanata önem verilip ödüllendirildiği zamanlarda, sanatın taklitleri yoktu. Olsa bile, bütün insanların eleştirisine uğrayıp ortadan yok olmuşlardı. Fakat bölünme ortaya çıkıp, üst sınıf, zevk veren her türlü sanatın iyi olduğu düşüncesini benimsemeye başlayınca ve bu tür sanatı diğer sosyal faaliyetlerden daha fazla ödüllendirmeye başlar başlamaz, çok sayıda insan hemen kendini bu işe adadı. Böylelikle sanat çok farklı bir nitelik kazandı ve bir meslek haline dönüştü.

Zamanımızda çoğu insan, sanatın ne olduğunu bile anlayamamakta ve en kötü taklitleri sanat diye kabul etmektedir.

On Üçüncü Bölüm

Çevremizde ve zamanımızdaki insanların ne ölçüde gerçek sanatı algılama gücünü kaybettikleri ve sanatla hiçbir ortak yanı olmayan şeyleri sanat diye kabul etmeye alıştıkları, sonraları sadece Almanlar tarafından değil, Fransızlar ve İngilizler tarafından da, yeni ufuklar gösteren en yüksek sanatın temsilcisi olarak kendisine büyük bir saygı ve sevgi beslenen Richard Wagner'in eserlerinden en iyi şekilde anlaşılabilir.

Wagner'in müziğinin özelliği, bilindiği gibi, şuna dayalıdır: O, müziğin şiire hizmet etmesi ve şiirsel bir eserin bütün ayrıntılarını yansıtmaya gerektiğini düşünmüştür.

Sanatsal yapının temel koşullarından biri, sanatçının her tür önyargılı arzudan tamamiyle bağımsız olmasıdır. Bir müzik eserinin başka sanat dalından bir esere uyarlanması ihtiyacı, yaratıcı gücün bütün imkânlarını yok etmek türünden önyargılı bir beklenti ve istektir.

On Dördüncü Bölüm

Genellikle çok sayıda başarısız çaba olmaksızın, gerçek sanat eserlerini elde edemeyeceğimiz söylenir. Altının olduğu yerde çok kumun da olacağı doğrudur. Fakat bir sürü saçmalıklardan bahsetmenin akıllıca bir şeyler söylemeye bir neden oluşturamayacağı da doğrudur.

Sanatsal olarak düşünülen ürünlerle kuşatılmış durumdayız. Binlerce şiir, binlerce roman, binlerce tiyatro oyunu, binlerce resim, binlerce müzik parçası birbirini takip ediyor. Bütün şiirler aşkı, doğayı ya da yazarın ruh halini anlatır. Onların hepsinde uyak ve ahenk görülür.

Toplumumuzda, gerçek sanat eserlerini tanımanın zorluğu, taklit sanat ürünlerindeki dış görünüm kalitesinin, gerçek sanat eserlerinden daha kötü değil, çoğunlukla daha iyi olması gerçeğiyle büyük ölçüde artar. Taklit, genellikle gerçekten daha etkileyicidir ve konusu daha ilgi çekicidir.

İnsanlar, gerçek sanat eserlerini taklitlerinden ayırmadıkları gibi, gerçek sanatla en kötü ve en yapmacık olan eserleri karıştırmaktadırlar. Çünkü gerçek sanat mütevazı ve gösterişsizken, taklitler daima daha şatafatlıdır.

On Beşinci Bölüm

Toplumumuzda sanat o kadar bozulmuştur ki, kötü sanat iyi olarak görüldüğü gibi, gerçek sanat algılayışı da tamamen yok olmuştur. Toplumumuzda sanat hakkında konuşabilmek için, bu yüzden ilk olarak gerçek sanatı taklit sanattan ayırt etmek gereklidir.

Gerçek sanatı taklidinden ayırt eden kesin bir özellik vardır: sanatın etkileyciliği... Bir insan, başka birisinin eserini okuduğu, dinlediği ya da seyrettiğinde, bir çaba harcamaksızın ve bakış açısını değiştirmeksizin, onu o insanla ve o sanat eserinden etkilenen diğer kimselerle bütünleştiren zihinsel bir durum yaşarsa, o halde bu duruma yol açan nesne, bir sanat eseridir. Bununla birlikte her ne kadar şiirsel, gerçekçi, etkileyici ya da ilginç bir eser olabilirse de; o eser zevk duygusunu, yazarla ve ondan etkilenen başkalarıyla ruhsal birlikteliği sağlayamazsa, sanat eseri sayılmaz.

Sanatın etkileycilik ölçüsü üç koşula bağlıdır:

- 1) Aktarılan duygunun çok ya da az bireysel olmasına
- 2) Aktarılan duygunun çok ya da az açık olmasına
- 3) Sanatçının içtenliğine; yani sanatçının aktardığı duyguyu kendinde hissetme gücünün çok ya da az olmasına

On Altıncı Bölüm

Sanat, konuşma gibi bir iletişim aracı ve bu yüzden de bir ilerleme, yani insanlığın mükemmele doğru ilerleme aracıdır. Konuşma, hem önceki nesillerin hem de o nesillerin yaşadıkları çağın en iyi ve en önde gelen kişilerinin tecrübe ve düşünceyle keşfettikleri bütün bilgi, son neslin insanları için erişilebilir kılar. Sanat son neslin insanları için, onların ataları ve aynı zamanda onların en iyi ve en önde gelen çağdaşlarının hissettikleri duyguları erişilebilir, anlaşılabilir kılar. Bilginin evrimi yanlış ve lüzumsuz olanı yerinden edip, onun yerine daha gerçek ve daha gerekli bilgiye doğru ilerlemeyi sürdürdüğü gibi, duygunun evrimi de sanat vasıtasıyla gelişimi sürdürür.

Bir toplumun din anlayışı, bir ırmağın akış yönü gibidir. Irmak akıyorsa, bir yönü olmalıdır. Bir toplum yaşıyorsa, onun bütün fertlerinin, az çok bilinçli bir biçimde eğilim duyduğu yönü gösteren bir din anlayışının olması gereklidir.

On Yedinci Bölüm

Sanat insanlığın gelişmesinde iki organdan biridir. İnsan, düşüncelerle kelimeleri, önemli duygularla sanat türlerini değiş tokuş eder. Bunu sadece bugünün insanları değil, geçmişin ve geleceğin insanları arasında da yapar. İnsanoğlu için bu birbiriyle temas araçlarını işletmek çok doğaldır. Bu nedenle de onlardan her ikisinin bozulması toplum açısından kötü sonuçlar doğurur. Bu sonuçlar iki türlü olacaktır: Birincisi; bir organ tarafından yürütölen işin toplumda yok olması ve ikincis, bozulan organın zararları faaliyeti.

Sanatta insanoğlunun yaptığı en iyi şeyler, sanattan etkilenebilme yetisinden yoksun insanlarla yabancılaşır; ya aldatıcı sanat taklitleri ya da gerçek sanatla karıştırdıkları değersiz sanat, bu iyi şeylerin yerini alır.

On Sekizinci Bölüm

İnsan yaşamının gayesi, insanların kardeşçe birliğidir. Sanata bu anlayış yol göstermelidir.

Toplumumuzun sanatının düştüğü aldatmacanın nedeni, kilise öğreticisine inanmayı terketmiş üst sınıfın insanların, hakiki Hristiyan öğretisini, doğru ve temel ilkeleriyle⁶ kabul etmeyişleri, inançsızlıklarının yerini kilisenin saçma inançlarına hâlâ inanıyormuş gibi gözükerek ikiyüzlölükle doldurmaya çabalamaları ve inançsız bir yaşam sürdürmeleridir. Kimileri cesaretle inançsız olduklarını söylerken, kimileri Yunanlılar'ın kutsal ve saygıdeğer güzellik dinine dönmüş, kendini benęenmişliğin doğru olduğunu ilan ederek, onu dinî bir öğreti seviyesine yüceltmıştır.

Gerçek bir sanat eseri, yalnızca bir sanatçının ruhunda doğabilir. O eser, sanatçının yaşadığı hayatın meyvesi gibidir; tıpkı bir annenin çocuğuna gebe kalması ve çocuğun onun karnında şekillenmesi gibi. Fakat taklit sanat, sırf tüketicileri bulunsun diye, devamlı zanaatkârlar ve el sanatıyla uğraşan kişiler tarafından üretilir.

Taklit sanatın sonuçları, insanî bozulma, asla tatmin etmeyen zevk ve insanların manevi gücünün zayıflamasıdır.

---

⁶ Tanrı'nın evladı olma ve insanların birbiriyle kardeşliği

On Dokuzuncu Bölüm

Geleceğin sanatı, seçkin bir azınlığın malı değil, birlik ve bütünlüğün aracıdır.

İnsanlar, geleceğin sanatından bahsediyorlar. Geleceğin sanatın kastettikleri zarif, yeni sanat, bugün en yüksek sanat olarak görülen bir sanattan, seçkin sanatından hareketle geliştirilecektir. Fakat gelecekte böyle yeni bir sanat olamaz, olamayacaktır.

Geleceğin sanatı bugünün sanatının gelişmiş bir şekli olmayacak, üst sınıfa yol gösteren günümüzün sanatıyla hiçbir ortak yanı olmayan başka ve yeni temeller üzerinde yükselecektir.

Toplumumuzda insanlar, bir sanatçının yaşam güvencesine sahip olursa daha iyi çalışacağını ve daha çok üreteceğini düşünürler. Böyle bir kanıtı ihtiyaç duyulsaydı bu, çok açık bir biçimde aramızda sanat olarak kabul edilen şeyin sanat değil, yalnızca bir taklit olduğunu kanıtlayacaktı.

Yirminci Bölüm

Bana yakın sanat konusu üzerine yazdığım ve on beş yıldır beni meşgul eden bu eserin büyük bir beceriyle üstesinden geldim. "Bu konu on beş yıldır beni meşgul etmekte" derken, bu kitabı on beş yıldan beri yazdığımı kastetmiyorum. Benim kastettiğim şey, on beş yıl önce, 'bu işi üstleniyorsam, hiç ara vermeksizin bunun üstesinden gelebilirmeliyim' diye düşünerek sanat üzerine yazmaya başladığımdır. Bununla birlikte zaman, konuyla ilgili görüşlerimin açıklıktan çok uzak olduğunu ve bu görüşleri tatmin edici bir biçimde düzene sokamadığımı gösterdi. O zamandan beri konu hakkında düşünmekten asla vazgeçmedim. Sanat üzerine yazmaya altı-yedi defa başladım. Fakat her defasında, eserin epey bir kısmını yazdıktan sonra, kendimi, eseri tatmin edici bir sonuca ulaştıramaz bulduğum için, işi bir yana bırakmak zorunda kaldım. Şimdi kitabı bitirdim. Her ne kadar bu işi kötü bir biçimde yaptıysam da ümidim, toplumumuzun sanatının izlediği yanlış yön, bunun nedenleri ve sanatın gerçek yönü üzerine belirttiğim temel düşüncemin doğru olması ve bu nedenle de çalışmamın boşa gitmesidir. Bunun gerçekleşmesini, sanatın gerçekte de gittiği yanlış yolu terketmesini ve yeni bir yön bulmasını ümit ediyorum.

Dokuzuncu Bölüm

Von Polenz'in 'Der Büttnerbauer'

Geçtiğimiz yıl, beğenisine güvendiğim bir arkadaşım, bana okumam için Von Polenz tarafından yazılan 'Der Büttnerbauer' adlı almanca bir roman verdi. Onu okudum ve çok beğendim.

Bu roman, zamanımızda çok sayıda üretilen taklit sanat eserlerinden biri değildir. Yapmacık olarak bir araya getirilmiş, bütün ilgilere ihtiyaç duyan insanların ve olayların anlatımlarından biri değildir. Çünkü sanatsal anlatım tekniklerini öğrenmiş olan yazar, yeni bir roman yazmak ister. Bu eser ne bir tiyatro oyunu ne de bir roman biçiminde kurgulanmış ve herhangi bir tema üzerine yoğunlaşan tezlerden biri değildir.

Bu roman büyük bir ustalıklı ve hayranlık uyandıran bir Almanca'yla yazılmıştır. Yazar, özellikle karakterlerini kaba köylü işçilerin şivesiyle konuştururken çok etkileyici ve inandırıcıdır.

Kitabın bölümlerinden birinde, sarhoş adamın karısını dövmesi anlatılıyor. Yazar bu manzarayı çok gerçekçi ve korkunç bir şekilde kaleminden akıtmıştır. Fakat yazar, kahramanlarından hoşlanır ve böylesine parlak bir ışıkla aniden her şeyi aydınlatan küçük bir ayrıntıyı eserinde ekler. Bu ayrıntı, okuyucuyu, kabalıklarına ve acımasızlıklarına rağmen bu insanlara hem acımaya hem de onları sevmeye iter.

Dövülen kadın kendine gelir, gözleriyle kocasını arar. Kocasını yataktaki uyumaktadır, fakat başı yastıktan aşağı kaymıştır. Kadın ona doğru yürür, dikkatle kocasının başını yastığa kaldırır, daha sonra elbisesini düzeltir ve dağılmış saçlarını toplar...

Yazarın, yalnızca anlattığı sevgiyle ortaya koyduğu bu tür gerçek sanatsal niteliklerle romanın her bölümünde karşılaşılmaktadır.

Zamanımızda aydın kalabalığının cehaleti öyle bir noktaya varmıştır ki, hem eski çağların hem de 19. yy'ın gerçekten büyük düşünürleri, şairleri ve yazarları, modası geçmiş olarak görülmekte ve artık yeni insanın yüksek ve zarif taleplerini karşılayamamaktadırlar. Hepsine küçümsemeye ve alaycı, aşağılayıcı bir gülümsemeye bakılmaktadır.

Nietzsche'nin ahlakdışı, bayağı, abartılı ve tutarsız zırvaları günümüz felsefenin en son emirleri olarak kabul görmekte, çeşitli dekadın şairlerin ölçüsüyle ve ahenkle bir araya getirdiği saçma ve zoraki kelime dizileri, en üst düzeyde şiirler olarak sayılmaktadır.

Onuncu Bölüm

Çehov'un 'Sevgili' Adlı Hikayesine Tolstoy'un Yazdığı Sonsöz

Bence, her ne kadar kalbinde olmasa da, yazarın zihninde, "Sevgili" hikayesini yazdığında, erkeklerle eşit hakları olan belli belirsiz, yeni bir kadın kavramı vardır. Erkekler kadar olmasa da yetişmiş, bilgili ve toplumun yararı için bağımlı olmadan çalışan, kadınlarla ilgili konularda ayağa kalkan ve ısrarlı olan bir kadın modeli. "Sevgili"yi yazmaya başlarken yazar, kadının ne olmaması gerektiğini göstermek istemiştir. Eserin insana keyif veren harikulade mizahi yanına rağmen, bu güzel hikayenin satırlarını okurken gözyaşlarım akmadan okuyamadım.

M. Ata'nın kadınlar hakkındaki muhteşem yazısını *Novoe Vremya* dikkate değer ölçüde akılcı ve derin bir düşünceyi ifade etmiştir. "Kadınlar bize biz erkeklerin yapabildiği her şeyi onların da yapabileceğini kanıtlamaya çalışır. Ben bu konuda tartışmaya girmeyeceğim gibi, kadınların erkeklerin yaptığı her şeyi, belki de daha iyi yapabileceğini kabul etmeye hazırım. Fakat sorun, erkeklerin, kadınların üstesinden geldiği şeyleri, onlara yakın sayılacak derecede bile becerememişleridir. Evet, kesinlikle öyle.

Sevmek ve sevdiğine tam bir sadakatile bağlanmak işi, en iyi ve en doğal olarak, iyi kadınlar tarafından başarılmıştır ve başarılacaktır. Kadınlar bu yeteneğe sahip olmasalar ve onu uygulamaya geçirmeselerdi, dünyanın hali, biz erkeklerin hali ne olacaktı? Kadın doktorlar, kadın telgraf memurları, kadın avukatlar, bilim kadınları ve kadın yazarlar olmadan biz yaşamımızı sürdürebiliriz. Fakat anneler, hizmetçiler, arkadaşlar, teselli edip huzur verenler, erkeklerde en iyi olan her şeyi seven kadınlar olmasa, dünyada yaşamak zor olacaktı. İsa, Meryemsiz olmayacaktı...